

REPUBLICA MOLDOVA
JUDECĂTORIA CHIȘINĂU
(sediul Centru)

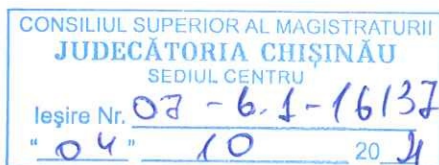

REPUBLIC OF MOLDOVA
THE COURT OF CHISINAU
(office Centre)

mun.Chișinău, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, 162
Republica Moldova
MD-2004, tel. (+373 22) 27 27 40,
tel./fax (+373 22) 27 27 40, e-mail: jcc@justice.md

Chisinaucity, Ștefan cel Mare si Sfânt, 162 avenue
Republic of Moldova
MD-2004, tel. (+373 22) 27 27 40,
tel./fax (+373 22) 27 27 40, e-mail: jcc@justice.md

Nr.dos. 2-22696/2020
2-20148352-12-2-25112020

Curtea Constituțională a Republicii Moldova
Str. A. Lăpușneanu, 28, Chișinău, MD-2004

În procedura Judecătorei Chișinău, sediul Centru, se află cauza civilă intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Valeriu Alună, Alexis Alună, Tatiana Agachi, Daria Aghachi, Elena Arsene, Daniel Arsene, Tatiana Blaj, Ana-Maria Blaj, Ionel Blaj, Oleg Braga, Alexandru Braga, Iurie Buruiana, Vlad Buruiana, Natalia Chele-Bratunov, Egor Țurcan, Ala Dogoter, Dragomir-Mihai Dogoter, Anatolii Iurco, Gleb Iurco, Macar Iurco, Inga Rotari, Sabina Alexandrina Rotari, Instituția Privată "Liceul de Limbi Moderne și Management" împotriva Guvernul Republicii Moldova, Primăria mun. Chișinău, Consiliul mun. Chișinău cu privire la constatarea faptului discriminării și repararea prejudiciului moral.

Prin prezenta, în adresa dumneavoastră se expediază încheierea din data de 01.10.2021 prin care cererea înaintată de avocatului reclamanților Vladimir Grosu cu privire la exercitarea controlului de constituționalitate a prevederilor alin.(2) art. 9, alin.(3) art. 38, alin.(4) art. 143, alin.(1) art. 145, art. 152 lit.a), art. 157 lit.b) și C) Codul Educației, a sintagmei "instituțiilor publice" din art. 144 alin.(2) Codul Educației și art. 143 alin.(3) Codul Educației a fost admisă.

Anexă:

- 1) Încheierea nr. 2-22696/2020 din 01 octombrie 2021.
- 2) Sesizarea Curții Constituționale privind excepția de neconstituționalitate.

Judecator:

Angela Ciubotaru

Ex: Ișhan Artiomov

Excepție de neconstituționalitate
în temeiul art.135 (1) din Constituție

Autorul. Avocatul Vladimir Grosu

Obiectul

Exercitarea controlului de constituționalitate:

- a golului/vacuumului normativ din al.2 art.9, al.3 și 4 art.38, al.4 art.143, al.1 art.145, art.152 lit.a), art.157 lit. b) și c) Codul Educației, creat prin omisiunea Statului (Guvernului) de a adopta cadru normativ (pachetul standard de servicii educaționale ș.a.) care ar asigura finanțarea din partea Statului a părinților, elevilor din învățământul preșcolar, primar, gimnazial și liceal privat, a instituțiilor private de învățământ – ca fiind contrar art.1 al.3 (Statul Republica Moldova), art.20 al.2 (Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle), art. 35 (dreptul la învățământ), art.16 (Egalitatea), art.126 (Economia) din Constituție;

- a sintagmei "instituțiilor publice" din art. 144 al.2 Codul Educației ca fiind contrare art. 35 (dreptul la învățământ), art.16 (Egalitatea), art.1 al.3 (Statul Republica Moldova), art.20 al.2 (Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle), art.126 (Economia) din Constituție;

- art.143 al.3 Codul Educației "Finanțarea instituțiilor de învățământ private se efectuează din sursele fondatorilor și din taxele de școlarizare" – ca fiind contrar art.1 al.3 (Statul Republica Moldova), art.20 al.2 (Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle), art. 35 (dreptul la învățământ), art.16 (Egalitatea), art.126 (Economia) din Constituție;

Circumstanțele de fapt

În fapt, reclamanții sunt părinții elvilor, copiii-elevi care își fac studiile în instituții școlare private de învățământ preuniversitar, precum și I.P."Liceul de Limbi Moderne și Management.

Reclamantul - I.P."Liceul de Limbi Moderne și Management", este un liceu privat fondat în anul 1996, inclus de Ministerul Educației în rețeaua instituțiilor de învățământ general, cu un concept și proiect educațional original. Instruirea în clasele 1-12, se desfășoară după două programe: de stat (cu predare în română sau rusă) și americană. În clasă sunt 16-18 elevi, limba engleză este studiată din clasa întâi, a doua limbă străină (franceza sau germana) — din clasa a treia. În clasele de liceu (10-12) — este studiat managementul.

Pentru studiile în aceste instituții școlare private părinții achită taxe de școlarizare/ studii în diferit quantum. Statul nu contribuie și nu susține nicicum prin careva suport, inclusiv financiar, părinții sau școlile private pentru a compensa, chiar și parțial, aceste cheltuieli de studii. Pe de altă parte, părinții copiilor, care își fac studiile în instituții școlare publice nu suportă cheltuieli pentru școlarizarea acestor copii, Statul asumându-și sarcina finanțării școlilor publice și a procesului de învățământ al copiilor/elevilor școlarizați în aceste școli. Astfel,

Statul a adoptat un tratament diferențiat față de părinții elevilor și elevii școlarizați în instituții școlare preuniversitare publice în raport cu părinții elevilor și elevii din școlile private.

Acest tratament diferențiat, fără o justificare plauzibilă, s-a instituit și între instituțiile școlare preuniversitare publice și private, Statul favorizându-le pe primele în loc să promoveze o competiție sănătoasă între școli pentru a stimula calitatea educației – a procesului de învățământ din școli, indiferent de faptul că ele sunt publice sau private.

Dreptul pertinent

Constituția Republicii Moldova

Articolul 1 Statul Republica Moldova

... (3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care **demnitatea omului**, drepturile și libertățile lui, **libera dezvoltare a personalității umane**, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate.

Articolul 16 Egalitatea

(1) Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului.

(2) **Toți cetățenii Republicii Moldova sînt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.**

Articolul 28 Viața intimă, familială și privată

Statul respectă și ocrotește viața intimă, familială și privată.

Articolul 35 Dreptul la învățătură

(1) Dreptul la învățătură este asigurat prin învățământul general obligatoriu, prin învățământul liceal și prin cel profesional, prin învățământul superior, precum și prin alte forme de instruire și de perfecționare.

(2) Statul asigură, în condițiile legii, dreptul de a alege limba de educare și instruire a persoanelor.

(3) Studiarea limbii de stat se asigură în instituțiile de învățământ de toate gradele.

(4) Învățământul de stat este gratuit.

(5) **Instituțiile de învățământ, inclusiv cele nestatale, se înființează și își desfășoară activitatea în condițiile legii.**

(6) Instituțiile de învățământ superior beneficiază de dreptul la autonomie.

(7) Învățământul liceal, profesional și cel superior de stat este egal accesibil tuturor, pe bază de merit.

(8) Statul asigură, în condițiile legii, libertatea învățământului religios. Învățământul de stat este laic.

(9) Dreptul prioritar de a alege sfera de instruire a copiilor revine părinților.

Articolul 54
Restrângerea exercițiului unor drepturi
sau al unor libertăți

(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) **Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege**, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sînt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.

Articolul 58
Contribuții financiare

(1) Cetățenii au obligația sa contribuie, prin impozite și prin taxe, la cheltuielile publice.

(2) Sistemul legal de impuneri trebuie să asigure așezarea justă a sarcinilor fiscale.

Articolul 72
Categorii de legi

(3) Prin lege organică se reglementează: k) organizarea generală a învățămîntului;

Articolul 126
Economia

(1) Economia Republicii Moldova este economie de piață, de orientare socială, bazată pe proprietatea privată și pe proprietatea publică, antrenate în concurență liberă.

(2) Statul trebuie să asigure:

a) **reglementarea activității economice** și administrarea proprietății publice ce-i aparține în condițiile legii;

b) libertatea comerțului și activității de întreprinzător, **protecția concurenței loiale**, crearea unui cadru favorabil valorificării tuturor factorilor de producție;

d) stimularea cercetărilor științifice;

g) sporirea numărului de locuri de muncă, **crearea condițiilor pentru creșterea calității vieții**;

Codul Educației Nr. 152 din 17-07-2014,

Articolul 4. Politica de stat în domeniul educației

(1) Educația reprezintă o prioritate națională și factorul primordial al dezvoltării durabile a unei societăți bazate pe cunoaștere.

(2) Prin politica sa în domeniul educației, statul asigură:

a) dreptul fundamental la educație, indispensabil pentru exercitarea celorlalte drepturi ale omului;

b) implementarea mecanismului de bază de formare și dezvoltare a capitalului uman;

c) realizarea idealului și a obiectivelor educaționale, formarea conștiinței și identității naționale, promovarea valorilor general-umane și a aspirațiilor de integrare europeană ale societății.

Articolul 7. Principiile fundamentale ale educației

Educația se întemeiază pe următoarele principii fundamentale:

- a) **principiul echității - în baza căruia accesul la învățare se realizează fără discriminare;**
- b) **principiul calității - în baza căruia activitățile de învățământ se raportează la standardele naționale de referință și la bunele practici naționale și internaționale;**
- c) principiul relevanței - în baza căruia educația răspunde nevoilor de dezvoltare personală și social-economice;
- d) **principiul centrării educației pe beneficiarii acesteia;**
- e) **principiul libertății de gândire și al independenței față de ideologii, dogme religioase și doctrine politice;**
- f) principiul respectării dreptului la opinie al elevului/studentului ca beneficiar direct al sistemului de învățământ;
- g) principiul incluziunii sociale;
- h) **principiul asigurării egalității;**
- i) principiul recunoașterii și garantării drepturilor persoanelor aparținând minorităților naționale, inclusiv a dreptului la păstrarea, dezvoltarea și exprimarea identității lor etnice, culturale, lingvistice și religioase;
- j) **principiul unității și integralității spațiului educațional;**
- k) **eficienței manageriale și financiare;**
- l) principiul descentralizării și autonomiei instituționale;
- m) principiul răspunderii publice - în baza căruia instituțiile de învățământ răspund public de performanțele lor;
- n) principiul transparenței;
- o) principiul participării și responsabilității comunității, a părinților și a altor actori sociali interesați;
- p) principiul susținerii și promovării personalului din educație;
- q) principiul învățământului laic.

Articolul 9. Condițiile de acces

(1) Cetățenii Republicii Moldova au drepturi egale de acces la educație și formare profesională inițială și continuă prin sistemul național de învățământ, în condițiile prezentului cod.

(2) **Statul asigură finanțarea pachetului standard de servicii educaționale pentru învățământul preșcolar, primar, gimnazial și liceal, indiferent de tipul de proprietate a instituției de învățământ. Pachetul standard de servicii educaționale pentru învățământul general se aprobă de Guvern.**

(3) **Finanțarea de bază a învățământului general se face după principiul "banul urmează elevul", conform căruia resursele alocate pentru un elev sau un copil se transferă la instituția de învățământ în care acesta învață.**

Articolul 13. Învățământul obligatoriu

(1) Învățământul obligatoriu începe cu grupa pregătitoare din învățământul preșcolar și se finalizează cu învățământul liceal sau învățământul profesional tehnic secundar și postsecundar.

(2) Obligatorietatea frecventării învățământului obligatoriu încetează la vârsta de 18 ani.

(3) Responsabilitatea școlarizării obligatorii a copiilor cu vârsta de până la 16 ani revine părinților sau altor reprezentanți legali și autorităților administrației publice locale de nivelurile întâi și al doilea.

Articolul 38. Alternativele educaționale

(1) Statul garantează dreptul la educație diferențiată în baza pluralismului educațional prin admiterea alternativelor educaționale în sistemul național de învățământ.

(2) Alternativele educaționale, publice și private, se înființează cu aprobarea Ministerului Educației, Culturii și Cercetării, conform legislației în vigoare.

(3) Modul de organizare, funcționare, evaluare și acreditare a alternativelor educaționale se stabilește de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării.

(4) Alternativele educaționale beneficiază de autonomie organizațională și funcționează în conformitate cu standardele educaționale de stat și cu specificul alternativei.

Articolul 136. Drepturile elevilor și studenților

(1) Elevii și studenții au următoarele drepturi:

- a) să aleagă instituția de învățământ în care dorește să învețe;
- b) să fie asigurați, în condițiile legii, cu manuale, asistență medicală, alimentație, servicii de transport, cămin ;

Articolul 138. Drepturile și obligațiile părinților sau altor reprezentanți legali ai copiilor și elevilor

(1) Părinții sau alți reprezentanți legali ai copiilor și elevilor au dreptul:

- a) să aleagă instituția de învățământ în care să înscrie copilul;
- (2) Părinții sau alți reprezentanți legali ai copiilor și elevilor au următoarele obligații:
- b) să asigure școlarizarea obligatorie a copiilor de vîrstă școlară;

(3) Părinții sau alți reprezentanți legali ai copiilor care nu manifestă responsabilitate și nu asigură educarea și instruirea copilului sînt pasibili de răspundere în conformitate cu legislația în vigoare.

Articolul 143. Sursele de finanțare a învățămîntului

(1) Sursa prioritară de finanțare a sistemului de învățământ public o constituie:

- a) transferurile cu destinație specială de la bugetul de stat la bugetele locale, pentru instituțiile de educație antepreșcolară și preșcolară, de învățământ primar, gimnazial, liceal și extrașcolar;
- b) alocațiile de la bugetul de stat, pentru instituțiile de învățământ profesional tehnic, superior și alte instituții de învățământ subordonate Ministerului Educației, Culturii și Cercetării;
- c) alte alocații de la stat și de la unitățile administrativ-teritoriale, destinate educației.

(2) Transferurile cu destinație specială sînt efectuate de Ministerul Finanțelor, în conformitate cu formula de alocare propusă anual de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării și aprobată de Guvern.

(3) Finanțarea instituțiilor de învățământ private se efectuează din sursele fondatorilor și din taxele de școlarizare.

(4) Instituțiile de învățământ general private acreditate beneficiază de sprijin din partea statului în modul stabilit de Guvern.

(5) Finanțarea învățămîntului extrașcolar se face și de la bugetele unităților administrativ-teritoriale de nivelul al doilea și ale UTA Găgăuzia, din taxele de studii, sponsorizări, donații și din alte surse legale.

(6) Instituțiile de învățământ pot beneficia și de alte surse de finanțare, și anume:

- a) venituri provenite din prestarea contra plată a unor servicii educaționale, precum și din activitatea de cercetare și de transfer tehnologic, în condițiile legii;
- b) venituri provenite din comercializarea articolelor confecționate în procesul de studii (în gospodăria didactice, ateliere experimentale etc.), precum și din darea în locațiune/arendă a spațiilor,

echipamentelor, terenurilor și a altor bunuri proprietate publică sau privată;

- c) granturi, sponsorizări și donații;
- d) alte surse legale.

Articolul 144. Principiile de finanțare a instituțiilor publice de învățământ general

(1) Instituțiile de învățământ general sînt finanțate prin transferuri cu destinație specială de la bugetul de stat.

(2) **Autoritățile administrației publice locale și ale UTA Găgăuzia asigură finanțarea instituțiilor publice de învățământ general în baza costului standard per copil sau elev, în volum ce asigură respectarea standardelor educaționale de stat, în modul stabilit Guvern.**

(3) Autoritățile administrației publice locale și ale UTA Găgăuzia au dreptul să suplimenteze fondurile alocate de la bugetul de stat din mijloace proprii.

Articolul 145. Modalitățile de finanțare și gestionare financiară a învățământului

(1) Finanțarea bugetară a învățământului se face prin patru modalități:

- a) finanțare-standard: cost standard per copil/elev/student și coeficient de ajustare;
- b) finanțare compensatorie: pentru copiii cu cerințe educaționale speciale, copiii cu aptitudini deosebite – prin programe experimentale sau alternative și programe de susținere a performanței;
- c) finanțare complementară: pentru modernizarea bazei materiale și didactice, pentru subvenționarea alimentației, pentru transport școlar și cazare;
- d) finanțare prin concurs pe bază de proiecte.

(2) Pentru activități și programe de studii, suplimentare față de pachetul standard de servicii educaționale finanțat de la bugetul de stat, se pot percepe taxe în conformitate cu legislația în vigoare.

Articolul 152

Prezentul cod intră în vigoare în 30 de zile de la publicare, cu excepția:

- a) **art. 9 alin.(2), care se pune în aplicare la data aprobării pachetului standard de servicii educaționale pentru învățământul general;**

Articolul 157

Guvernul:

- b) **în termen de 12 luni de la intrarea în vigoare a prezentului cod, va aproba pachetul standard de servicii educaționale pentru învățământul general;**
- c) **în termen de 24 de luni de la data intrării în vigoare a prezentului cod:**
 - va elabora și prezenta Parlamentului propuneri privind aducerea legislației în vigoare în concordanță cu prezentul cod;
 - va aduce actele sale normative în concordanță cu prezentul cod și **va asigura elaborarea actelor normative necesare pentru punerea în aplicare a acestuia;**

Drept internațional și comparat

Protocolul adițional la Convenția Europeană a Drepturilor Omului,

Art.2 Dreptul la instruire. Nimănui nu i se poate refuza dreptul la instruire. Statul, în exercitarea funcțiilor pe care și le va asuma în domeniul educației și învățământului, va respecta dreptul părinților de a asigura această educație și acest învățământ conform convingerilor lor religioase și filozofice.

Carta socială europeană, revizuită

Art.17 Dreptul copiilor la protecție socială, juridică și economică

*In vederea asigurării exercitării efective a dreptului copiilor și tinerilor de a crește într-un mediu favorabil dezvoltării personalității lor și a aptitudinilor lor fizice și mentale, **pățile se angajează să ia fie direct, fie în cooperare cu organizațiile publice sau private toate măsurile necesare și corespunzătoare care:***

1. a) să asigure copiilor și tinerilor, ținând cont de drepturile și obligațiile părinților, îngrijirile, asistența, educația și pregătirea de care au nevoie, în special prin crearea sau menținerea unor instituții sau servicii adecvate și suficiente în acest scop;

Rezoluția APCE 1904 (2012) Dreptul la libertatea alegerii educaționale în Europa

3. ...” într-un cadru legal național potrivit, școlile care nu sunt gestionate de autoritățile publice (în continuare, școlile private)... pot favoriza dezvoltarea unei educații de înaltă calitate și pot alinia oferta de educație la cerințele familiilor.”

4.5.3. Recomandat ca instituțiile de învățământ private să nu încurajeze, prin mesajul pe care îl transmit sau prin politica pe care o implementează, segregarea comunală;

5. Adunarea recomandă statelor membre ale Consiliului Europei, asigurând în același timp viabilitatea și calitatea rețelei de școli publice, să se asigure că sunt puse la dispoziție fonduri suficiente pentru a permite tuturor copiilor să urmeze învățământul obligatoriu în școlile private dacă oferta educațională în școlile publice nu este suficientă.”

Raport la Rezoluția APCE 1904 (2012), Comisia APCE pentru cultură, știință, educație și mass-media, Raportor dna Carmen QUINTANILLA

”În acest context, elevii școlilor private și familiile acestora ar trebui să obțină aceleași avantaje financiare acordate elevilor școlilor publice sau familiilor lor, iar finanțarea instituțiilor de învățământ privat care fac parte din sistemul național de educație nu ar trebui să fie supusă decât la condiții obiective și nediscriminatorii.

... Evoluția dreptului internațional tinde să recunoască că ”nici un argument valabil nu pare să justifice ideea că familiile care aleg să-și exercite dreptul la libertatea alegerii educaționale trebuie să accepte să plătească integral costurile pe care Statul acceptă să le acopere pentru elevii din școlile publice.”

Olanda

Articolul 23 din Constituția Regatului Neerlandez

”...7. Învățământul primar general privat care îndeplinește cerințele legii va fi finanțat de trezoreria publică pe aceeași bază ca și învățământul public. Legea stabilește condițiile în care Trezoreria contribuie cu finanțarea învățământului secundar general privat și la învățământul superior pregătitor privat.”

Constituția Olandei din 1917 prevede finanțare egală pentru toate școlile, indiferent de faptul că ele sunt publice sau private. În baza art.23 al Constituției, orice grup de cetățeni, inclusiv cei care au anumite orientări specifice religioase sau educațional-filosofice, au dreptul să fondeze o școală care să fie finanțată din fonduri publice, odată ce ea atrage un număr suficient de elevi. Rezultatul acestor politici au dus la ceea ce circa 30 % din copii merg la școli publice, iar alți 70 % la școli alternative private cu un anumit program specific educațional.¹

Germania

Art. 7. Sistemul educațional

1. Întregul sistem educațional se află sub supravegherea statului.

... 4. **Dreptul de a înființa școli private este garantat.** Școlile private care servesc ca alternativă la școlile de stat au nevoie de aprobarea statului și se supun legilor landului. Această aprobare este acordată dacă școlile private nu sunt inferioare școlilor de stat în ceea ce privește obiectivele lor educaționale, dotările sau pregătirea profesională a cadrelor didactice și dacă nu se favorizează astfel discriminarea elevilor în funcție de veniturile părinților lor. Aprobarea este respinsă dacă situația economică și juridică a cadrelor didactice nu este asigurată în mod adecvat.

Jurisprudență relevantă. Prin Hotărârea din 8 aprilie 1987 în procedurile pentru examinarea constituționalității Legii privind școlile private din orașul liber și hanseatic Hamburg (BVerfGE 75, 40) **Curtea Constituțională a Germaniei a interpretat garanția constituțională de a înființa școli private:**

” Respingerea unui monopol școlar de stat exprimat prin aceasta conține, de asemenea, decizia care corespunde ordinii democratice fundamentale libere împotriva discriminării școlilor alternative în raport cu școlile de stat doar datorită diferitelor lor forme de educație și conținut (§87).

Libertatea școlilor private are în vedere angajamentul Legii fundamentale față de demnitatea ființei umane (Art. 1 Abs. 1 GG), pentru dezvoltarea personalității în libertate și responsabilitate personală (Art. 2 GG), față de libertatea religiei și a conștiinței (Art. 4 GG), neutralitatea religioasă și ideologică a statului și a drepturilor părintești naturale.. Starea legii fundamentale corespunde acestor principii, care ar trebui să fie deschise pentru diversitatea obiectivelor educaționale și conținutul educațional și nevoilor cetățenilor săi, în forma adecvată personalității lor proprii și a copiilor lor din zona educațională a școlii. (§88).

Pentru ca articolul 7, paragraful 4, clauza 1 din Legea fundamentală să nu se transforme într-un drept fundamental individual fără folos de a înființa școli alternative inexistente și într-o garanție instituțională inutilă, această normă constituțională trebuie înțeleasă în același timp ca o obligație a legiuitorului de a proteja și promova școlile substitutive private.”

¹ Helen Ladd, Edward Fiske, Nienke Ruijs, Parental choice in the Netherlands: Growing concerns about segregation, https://www.researchgate.net/profile/Helen_Ladd/publication/228431519_Parental_choice_in_The_Netherlands_Growing_concerns_about_segregation/links/0deec51e3fe8214886000000/Parental-choice-in-The-Netherlands-Growing-concerns-about-segregation.pdf

În drept,

Scopul reformării și finanțarea învățământului preuniversitar. Sporirea accesului la educația de calitate pentru copiii de vârstă preșcolară și școlară a fost și este unul din obiectivele declarate de Guvern în reformarea învățământului general pe parcursul a cel puțin 10 ani. Un alt obiectiv în reformarea învățământului a fost - **eficientizarea utilizării alocațiilor financiare** (prin aplicarea formulei de finanțare per-elev la nivel național), care a fost realizată odată cu **implementarea unei noi metodologii de finanțare în bază de cost standard per elev pentru instituțiile de învățământ primar și secundar general**. Astfel, în temeiul Hotărârii Guvernului Nr. 728 din 02.10.2012 cu privire la finanțarea în bază de cost standard per elev cu utilizarea coeficienților de ajustare în modul stabilit de Guvern pentru instituțiile de învățământ primar și secundar general, finanțate din bugetele unităților administrativ-teritoriale, din 1 ianuarie 2013 toate instituțiile publice de învățământ primar și secundar general sunt finanțate în conformitate cu o nouă metodologie, care se bazează pe **principiul „banii urmează elevul”** și presupune investirea în creșterea calității învățării și care ar trebui să *asigure o utilizare mai eficientă a mijloacelor publice*. Prin aceeași Hotărâre de Guvern Nr. 728 a fost adoptat și Regulamentul privind modul de aplicare a costului standard per elev pentru instituțiile de învățământ primar și secundar general, finanțate din bugetele unităților administrativ-teritoriale. Conform **noii forme de finanțare, bugetul unei instituții de învățământ este compus din suma calculată în funcție de numărul de elevi, normativul valoric fiind stabilit pentru un elev, la care se adaugă o sumă fixă, alocată fiecărei instituții.**

Normativul valoric pentru o instituție și normativul valoric pentru un elev ponderat sunt în creștere din an în an.

Normativul valoric	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Cuquantumul normativului valoric pentru un elev ponderat, lei	6282,0	6921,0	8771,0	9603,0	9803,0	10 445,0	8771,0	11 986,0
Cuquantumul normativului valoric pentru o instituție de învățământ, lei	380285,	402 998,0	428 982,0	450 991,0	449 572,0	477 880,0	522 401,0	548 382,0

În afară de aceste transferuri categoriale/ cu destinație specială, învățământul mai primește un șir de alte alocații prevăzute de Legea bugetului de stat pentru anul respectiv.

Hotărârea Guvernului nr. 868 din 08-10-2014 privind finanțarea în bază de cost standard per elev a instituțiilor de învățământ primar și secundar general din subordinea autorităților publice locale de nivelul al doilea a înlocuit Hotărârea Guvernului Nr. 728 din 02.10.2012, păstrând aceeași formulă de finanțare a școlilor publice de învățământ primar și secundar general - în bază de cost standard per elev. Prin Hotărârea Guvernului nr. 868 din 08-10-2014 a fost adoptat și perfecționat și mecanismul de finanțare a instituțiilor de învățământ primar și secundar general din subordinea autorităților publice locale prin aprobarea Regulamentului privind

finanțarea în bază de cost standard per elev a instituțiilor de învățământ primar și secundar general din subordinea autorităților publice locale de nivelul al doilea, Regulamentului privind repartizarea și utilizarea mijloacelor financiare din componenta unității administrativ-teritoriale, Regulamentul privind formarea și utilizarea fondului pentru educație incluzivă.

Conform art.91 al Legii finanțelor publice locale, **învățământul preșcolar, primar, secundar general, special și complementar (extrașcolar) se finanțează din transferurile cu destinație specială de la bugetul de stat (Art. 11, aln. (1), pct. a) și, opțional, din contul veniturilor proprii ale unităților teritorial-administrative în cauză (Art. 7, aln. (2)).**

• **Codul Educației și finanțarea învățământului școlar.** În 2014, Codul Educației (CE) nou adoptat, în vigoare la moment, a preluat acest principiu de finanțare **în bază de cost standard per elev**, consacrand la art.144 al.1 și al.3 CE că **instituțiile de învățământ general sînt finanțate prin transferuri cu destinație specială de la bugetul de stat**, iar **autoritățile administrației publice locale și ale UTA Găgăuzia au dreptul să suplimenteze fondurile alocate de la bugetul de stat din mijloace proprii**.

➤ **Contradicția normelor.**

Potrivit art.143 al.3 CE finanțarea instituțiilor de învățământ private se efectuează din sursele fondatorilor și din taxele de școlarizare. Pe de altă parte, conform art.9 al.2 CE, "Statul asigură finanțarea pachetului standard de servicii educaționale pentru învățământul preșcolar, primar, gimnazial și liceal, **indiferent de tipul de proprietate a instituției de învățământ**", deci și a instituțiilor de învățământ private. Mai mult, contradicția devine mai evidentă din citirea art.9 al.3 CE - **Finanțarea de bază a învățământului general se face după principiul "banul urmează elevul"**, conform căruia resursele alocate pentru un elev sau un copil se transferă la instituția de învățământ în care acesta învață.

În continuare, un lucru discriminator s-a strecurat la art.143 al.3 și art.144 al.2 CE. Potrivit art.144 al.2 CE, **autoritățile administrației publice locale și ale UTA Găgăuzia asigură finanțarea instituțiilor publice de învățământ general în baza costului standard per copil sau elev, în volum ce asigură respectarea standardelor educaționale de stat, în modul stabilit Guvern.** De aici întrebarea: cum va finanța Statul învățământul general, adică elevii din instituțiile de învățământ private, în baza costului standard per elev, odată ce, cu o mână, garantează finanțarea pachetului standard de servicii educaționale pentru învățământul preșcolar, primar, gimnazial și liceal, **indiferent de tipul de proprietate a instituției de învățământ**, iar pe de altă parte – spune că autoritățile administrației publice locale și ale UTA Găgăuzia asigură finanțarea doar a instituțiilor publice și limitează finanțarea instituțiilor de învățământ private doar la sursele fondatorilor și la taxele de școlarizare!?

Astfel, art.143 al.3 separat și combinat cu art.144 al.2 CE reprezintă o piedică legală în punerea în aplicare a principiului „**banii urmează elevul**”, consacrat **la nivel de principiu în art.9 al.3 CE**, precum și a art.9 al.2 CE, odată ce autoritățile administrației publice locale și ale UTA Găgăuzia sunt obligate și au dreptul să transfere banii cu destinație specială conform mecanismului „**banii urmează elevul**” doar instituțiilor publice de

învățământ general, iar instituțiile de învățământ private se finanțează din sursele fondatorilor și din taxele de școlarizare – nu și din bugetul de stat, potrivit principiului „banii urmează elevul”!

Potrivit HCC nr. 26/2016 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din Legea nr.142-XVI din 26 iunie 2008 cu privire la ipotecă (notificarea debitorului ipotecar) CC a statuat: ”

51. În acest sens, Curtea reține că la elaborarea unui act normativ legiuitorul trebuie să respecte normele de tehnică legislativă pentru ca acesta să corespundă exigențelor de calitate. Astfel, pentru a exclude orice echivoc, textul legislativ trebuie să fie formulat clar, fluent și inteligibil, fără dificultăți sintactice și pasaje obscure.

52. Prin urmare, destinatarii trebuie să fie în măsură să prevadă consecințele ce pot decurge dintr-un act determinat doar în baza prevederilor care îl specifică, adică prin aplicarea simplă a regulilor de interpretare lingvistică sau prin aplicarea actelor subordonate acestui act.

53. De asemenea, textul legislativ trebuie să corespundă principiului unității materiei legislative sau corelației între textele regulatorii, pentru ca persoanele să-și poată adapta comportamentul la reglementările existente, ce exclud interpretările contradictorii sau concurența între normele de drept aplicabile. Astfel, legea trebuie să reglementeze în mod unitar, să asigure o legătură logico-juridică între dispozițiile pe care le conține, iar în cazul unor instituții juridice cu o structură complexă să prevadă elementele ce disting particularitățile lor.

54. Curtea reține că previzibilitatea și claritatea constituie elemente sine qua non ale constituționalității unei norme, care în activitatea de legiferare acestea nicidecum nu pot fi omise.

... 64. Analizând cuprinsul prevederilor art. 31 alin. (2) din Lege, Curtea constată că în timp ce o normă stabilește că debitorul ipotecar se notifică prin scrisoare recomandă cu confirmare de primire, o altă normă a aceluiași alineat prevede că notificarea se consideră recepționată la expirarea a 7 zile lucrătoare din ziua expedierii.

...68. În acest context, Curtea constată că procedura recepționării notificării este reglementată prin două texte legale cu conținut diametral opus și defectuos, care nu pot fi corelate și aplicate deopotrivă.

69. Prin urmare, Curtea reține că aplicabilitatea alin. (2) teza a doua din articolul 31 din Legea cu privire la ipotecă comportă o serie de deficiențe legislative sub aspectul clarității și previzibilității normei.

... 73. Curtea observă că textul de lege contestat este formulat de o manieră imprecisă și neclară, fapt care nu corespunde rigorilor de claritate și previzibilitate, consfințite în articolul 23 alin. (2) din Constituție și care poate afecta dreptul de proprietate, garantat de art. 46 din Constituție.”

Astfel, contradicția dintre art.143 al.3 CE și art.144 al.2 CE, pe de o parte, și art.9 al.2 și art.9 al.3 CE, pe de altă parte, generează o incertitudine și insecuritate juridică, contrar principiului Statului de drept, garantat de art.1 al.3 și art. 23 alin. (2) din Constituție.

➤ Golul legislativ.

În HCC 25/2004 (instituțiile de învățământ private) Curtea a statuat că ”Parlamentul, ca organ reprezentativ suprem și unica autoritate legislativă a statului, pentru asigurarea realizării scopului de interes național, învățământul constituind o prioritate națională, este în drept să reglementeze cadrul organizatorico-juridic al instituțiilor de învățământ privat, precum și să instituie un regim special pentru activitatea acestora.”

Acest art.9 al.3 CE, care reglementează finanțarea de bază a învățământului general după principiul ”banul urmează elevul”, a intrat în vigoare peste 30 zile de la publicare, adică la 24.11.2014, care la moment, în partea finanțării elevilor din instituțiile școlare private, rămâne literă moartă din cauza inacțiunii Parlamentului și Guvernului care au lăsat un gol normativ în acest domeniu. Astfel, ”prioritatea națională – învățământul”, nu costă mai mult decât garantarea unui drept în Constituția URSS, în care drepturile consacrate erau declarative și fără substanță sau conținut! Însă prin HCC 24/2014 (AA RM-UE), Curtea a subliniat că Declarația de Independență a marcat

ruptura cu spațiul valoric totalitar sovietic și reorientarea noului stat independent spre spațiul valoric democratic european. Aparent, la moment acest lucru are loc doar declarativ.

Dreptul la educație garantat de prima propoziție a art. 2 P. 1 la CEDO, prin natura sa, solicită o reglementare din partea statului, care poate varia în timp și loc în funcție de nevoile și resursele comunității și ale indivizilor.

O astfel de reglementare nu trebuie niciodată să afecteze substanța dreptului la educație și nici să intre în conflict cu alte drepturi consacrate în convenție. Prin urmare, CEDO presupune un echilibru echitabil între protecția interesului general al Comunității și respectarea drepturilor fundamentale ale omului (cazul lingvistic belgian, §5 din Partea „În drept”).

În jurisprudența sa CtEDO a examinat cu mai multe ocazii problematica golului normativ-legislativ și cum acest lucru afectează negativ drepturile fundamentale. În cauza *Gözüm v. Turciei*, CtEDO a analizat obligațiile pozitive ale Statului în garantarea respectării efective a vieții private și de familie prin intermediul autorităților sale legislative, executive și judiciare. În speță, la momentul relevant, legislația civilă turcă recunoștea dreptul unui părinte adoptator celibatar de a-și da numele de familie copilului adoptiv, dar nu oferea nici un cadru normativ pentru recunoașterea prenumelui părintelui adoptator, după cum o făcea în cazul părintelui natural. Astfel, CtEDO a subliniat că ”51. Echilibrul pe care legiuitorul turc ar fi înțeles să-l atingă între interesele copiilor, cele ale părinților lor naturali și cele ale părinților adoptatori necăsătoriți a cerut, în realitate, ca o importanță deosebită să fie acordată obligațiilor pozitive care decurg din articolul 8.

În acest scop, pentru a fi eficientă, protecția în cauză ar fi trebuit să se înscrie într-un cadru clar stabilit în ordinea juridică internă, pentru a permite evaluarea proporționalității restricțiilor aduse drepturilor fundamentale de ordin „intim”, recunoscute reclamantului prin articolul 8, știind că caracterul incomplet și ne-motivat al aprecierilor date de instanțele naționale cu privire la exercitarea acestor drepturi - ca și în cazul de față - nu putea să se înscrie într-o marjă acceptabilă de apreciere.

... 53. Astfel, ea revine la observația sa preliminară: în materie de adopții monoparentale, dreptul civil turc prezenta o lacună legală care afecta persoanele aflate în situația reclamantei, a cărei cerere a intrat într-o sferă juridică, pe care legiuitorul turc cu siguranță nu a prevăzut-o și nu a încadrat-o în așa fel încât să găsească un echilibru echitabil între interesul general și interesele concurente ale indivizilor.

Curtea concluzionează din aceasta, că protecția dreptului civil, așa cum fusese concepută la momentul relevant, nu putea fi considerată suficientă în lumina obligațiilor pozitive impuse statului pârât de articolul 8 al Convenției.

54. În consecință, a existat o încălcare a acestei dispoziții în acest sens, cu acest titlu.” (*Gözüm v. Turciei*, no. 4789/10, hotărâre din 20.01.2015, §§ 51, 53, 54).

Aplicând principiile dezvoltate de CtEDO speței noastre, consacrarea din art.9 al.3 CE ”Finanțarea de bază a învățământului general se face după principiul ”banul urmează elevul”, conform căruia resursele alocate pentru un elev sau un copil se transferă la instituția de învățământ în care acesta învață” - urmează a fi însoțită de un cadru normativ clar, care să permită evaluarea proporționalității restricțiilor aduse drepturilor fundamentale garantate de art.2 P.1 la CEDO și art.35 din Constituția RM.

Întârzierea intrării în vigoare a art.9 al.2 Codul Educației și de a adopta cadrul normativ pertinent pentru valorificarea art.143 al. 4 CE golește de substanță art.9 al.3 Codul Educației, care are valoare de principiu la capitolul "finanțarea învățământului", reduce din garanțiile dreptului la educație pentru elevii care învață în școli/licee private în raport cu elevii din școlile publice, dintre părinții acestor elevi, dintre școlile publice și și școlile private și generează discriminare între elevi, părinți și școli în funcție de tipul de proprietate a instituției de învățământ frecventate.

Pe de altă parte, potrivit al.2 art.54 din Constituție **exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege**, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sînt necesare: **în speță –atât legea, dar mai mult golul normativ restricționează valorificarea dreptului la educație/învățământ sub aspectul reglementat de art.9 al.2 și art.9 al.3 CE!**

Nu susținem că există o obligație pozitivă a Statelor de a crea un sistem de învățământ public sau de a subvenționa școlile private. Însă, dispoziția de la art.35 al.1 din Constituție, art.4 al. 1 și al. 2 a) Codul Educației și art. 2 din P. 1 la CEDO privește cu siguranță un **drept cu o anumită substanță și obligații care decurg** din acesta. Prin urmare, **statele nu pot nega dreptula la sprijin pentru institutiile de învățământ pe care au ales să le înființeze sau să le autorizeze**, deoarece potrivit al.1 și 2 art.38 Codul educației (Alternativele educaționale) Statul garantează dreptul la educație diferențiată în baza pluralismului educațional prin admiterea **alternativelor educaționale în sistemul național de învățământ.**

➤ **Încălcarea dreptului la educație combinat cu dreptul de a nu fi discriminat.**

Potrivit art.4 al. 2 a) Codul Educației Statul, prin politica sa în domeniul educației, asigură dreptul fundamental la educație, indispensabil pentru exercitarea celorlalte drepturi ale omului.

Art.35 al.1 din Constituție, art.4 al. 1 și al. 2 a) Codul Educației și prima propoziție a art. 2 din Protocolul nr. 1 la CEDO garantează un **drept individual la învățătură /educație**. Potrivit art.9 al 1 Codul educației cetățenii Republicii Moldova au drepturi egale de acces la educație și formare profesională inițială și continuă prin sistemul național de învățământ, în condițiile prezentului cod. A doua propoziție a art. 2 din P. 1 garantează **dreptul părinților de a-și educa copiii în conformitate cu convingerile lor religioase și filozofice; comparativ cu art. 2 din P. 1, art.35 al.9 din Constituție este mai larg, garantând dreptul prioritar al părinților de a alege sfera de instruire a copiilor**. Art. 2 din P. 1 constituie un ansamblu care este dominat de prima propoziție, dreptul prevăzut în a doua fiind un compliment al dreptului fundamental la educație (*Campbell și Cosans v. Regatul Unit*, § 40).

Potrivit jurisprudenței CtEDO, cele două propoziții ale art. 2 din P. 1 trebuie citite nu numai în lumina reciprocă, ci și, în special, a articolelor 8, 9 și 10 din Convenție (*Folgero și alții v. Norvegia* [CG], § 84) care proclamă **dreptul tuturor, inclusiv al părinților și al copiilor, „la respectarea vieții sale private și de familie”** (*Catan și alții v. Republica Moldova și Rusia* [CG], § 143), inclusiv **conceptul de autonomie personală** (*Enver Şahin v. Turcia*, § 72), „libertatea de gândire, conștiință și religie” și „libertatea ... de a primi și de a transmite

informații și idei” (*Kjeldsen, Busk Madsen și Pedersen v. Danemarca*, § 52). În plus, art. 2 P. 1 la CEDO este, de asemenea, **strâns legat de art. 14 din Convenție și de interzicerea discriminării.**

Dreptul la educație acoperă un drept de **acces la instituțiile de învățământ existente la un moment dat** (cazul lingvistic belgian, § 4 din partea „În drept”).

Art. 2 P. 1 se referă la școlarizarea primară (*Sulak c. Turcia*, decizia Comisiei), dar și învățământul secundar (*Cipru v. Turcia* [CG], § 278). Astfel, **deținătorii dreptului garantat la articolul 2 din Protocolul nr. 1 sunt copiii, dar și adulții**, sau într-adevăr **orice persoană** care dorește să beneficieze de dreptul la educație (*Velyo Velev v. Bulgaria*, hotărâre din 27.05.2014).

Potrivit art.13 al.1 CE **Învățământul obligatoriu începe cu grupa pregătitoare din învățământul preșcolar și se finalizează cu învățământul liceal sau învățământul profesional tehnic secundar și postsecundar. Respectiv, începând cu învățământul preșcolar și terminând cu învățământul liceal, părinții au obligația partajată, împreună cu Statul, de a asigura școlarizarea obligatorie a copiilor lor de vârstă școlară** (lit.b) al.2 art.138 CE). Însă, potrivit lit. a) al.1 art.136 CE și lit. a) al.1 art.138 CE, această obligație corelează cu dreptul elevilor și părinților de a-și alege instituția de învățământ în care dorește să învețe.

Art.7 Codul Educației consacră **principiile fundamentale** ale educației, printre care: a) principiul **echității** - în baza căruia **accesul la învățare se realizează fără discriminare**; b) principiul **calității** - în baza căruia activitățile de învățământ se raportează la standardele naționale de referință și la bunele practici naționale și internaționale; c) **principiul relevanței** - în baza căruia educația răspunde nevoilor de dezvoltare personală și social-economice; f) principiul respectării dreptului la opinie al elevului/studentului ca beneficiar direct al sistemului de învățământ; g) principiul **incluziunii sociale**; h) **principiul asigurării egalității**; j) **principiul unității și integralității spațiului educațional**; k) eficienței manageriale și financiare; l) principiul descentralizării și autonomiei instituționale; m) principiul răspunderii publice - în baza căruia instituțiile de învățământ răspund public de performanțele lor; n) principiul transparenței; o) principiul **participării și responsabilității comunității, a părinților și a altor actori sociali interesați**; p) principiul susținerii și **promovării personalului din educație.**

Potrivit art.9 al.2 Codul Educației **”Statul asigură finanțarea pachetului standard de servicii educaționale pentru învățământul preșcolar, primar, gimnazial și liceal, indiferent de tipul de proprietate a instituției de învățământ. Pachetul standard de servicii educaționale pentru învățământul general se aprobă de Guvern.”** În continuarea ideii, potrivit art.143 al. 4 CE **Instituțiile de învățământ general private acreditate beneficiază de sprijin din partea statului în modul stabilit de Guvern.**

Însă, potrivit art.152 lit. a) Codul Educației, art. 9 alin.(2) se pune în aplicare la data aprobării pachetului standard de servicii educaționale pentru învățământul general. Până astăzi, deja de circa 6 ani, **Guvernul nu a îndeplinit și continuă să nu îndeplinească această sarcină și nici nu a stabilit modul de sprijin a părinților/elevilor din instituțiile de învățământ general private și a acestor institutii** și nu a aprobat acest pachet standard de servicii educaționale pentru învățământul general, cu toate că lit.b) și c) art.157 CE dispune că

”Guvernul : b) în termen de 12 luni de la intrarea în vigoare a prezentului cod, va aproba pachetul standard de servicii educaționale pentru învățământul general ; c) va aduce actele sale normative în concordanță cu prezentul cod și va asigura elaborarea actelor normative necesare pentru punerea în aplicare a acestuia;”. Respectiv, art. 9 alin.(2) și art.143 al 4 CE nu sunt puse în aplicare prin omisiunea Parlamentului și Guvernului de a adopta cadru normativ pertinent.

Pe de altă parte, potrivit art.9 al.3 Codul Educației ”Finanțarea de bază a învățământului general se face după principiul "banul urmează elevul", conform căruia resursele alocate pentru un elev sau un copil se transferă la instituția de învățământ în care acesta învață.” **Principiul "banul urmează elevul" evidențiază, mai întâi, orientarea și focusarea primară spre elev a Codului Educației în finanțarea învățământului, și doar ulterior, spre instituția școlară – care, mai degrabă este un mecanism de care face uz Statul pentru a finanța învățământul ca serviciu public de care beneficiază elevii. Respectiv, reieșind din faptul că Statul a ales să finanțeze învățământul general prin a îndrepta banii spre instituțiile școlare și nu direct părinților copiilor de vârstă școlară (sub forma de vouchere, ca în SUA), omisiunea Guvernului de a finanța părinții/copiii prin intermediul instituțiilor private de învățământ se transformă într-un tratament mai dezavantajos al părinților/copiilor care învață la instituțiile preuniversitare private de învățământ în raport cu părinții și copii care învață la instituții preuniversitare publice, în pofida principiului asigurării egalității, consacrat de art.7 CE și art.16 (Egalitatea) din Constituție.**

➤ **Renunțarea la drept.** În *Hirst v. UK* (§ 70), Curtea a afirmat că „[aici] nu există nicio întrebare ... că un deținut își pierde drepturile Convenției doar datorită statutului său de persoană deținută în urma condamnării”. Această logică este confirmată și de **Raportul la Rezoluția APCE 1904 (2012) a Comisiei APCE pentru cultură, știință, educație și mass-media**, în care se susține că ” În *Leyla Sahin c. Turciei* Curtea s-a întemeiat pe recomandarea APCE pentru a dezvolta o interpretare dinamică a CEDO. Evoluția dreptului internațional tinde să recunoască că ”nici un argument valabil nu pare să justifice ideea că familiile care aleg să-și exercite dreptul la libertatea alegerii educaționale trebuie să accepte să plătească integral costurile pe care Statul acceptă să le acopere pentru elevii din școlile publice”. Urmând această logică, **elevii și părinții, care au ales școlarizarea în instituții preuniversitare private, nu au refuzat de la dreptul său de a fi finanțați de stat în limita finanțării elevilor care merg în instituții publice de învățământ general.**

➤ **Calitatea învățământului.** Dreptul „cultural” la educație, înseamnă, la o analiză, un „drept la prestarea unui serviciu” de o anumită calitate, un „drept de a cere statului să întreprindă măsuri”. Copiii au dreptul la educație de calitate, iar Statul trebuie să asigure respectarea acestui drept și să întreprindă măsuri pozitive în acest sens. Dacă o școală publică nu asigură nivelul minim de calitate, Statul trebuie să examineze alte căi de oferire a serviciului public al educației la un nivel de calitate minimă, inclusiv de finanțare a studiilor copiilor în școlile alternative private.

De observat că Curtea de Conturi în Hotărârea sa nr.2 din 25-01-2013 a constatat, că ”*Urmare analizelor efectuate, în opinia auditului, formula de finanțare a școlilor este percepută strict în termeni mecanici, de distribuire a mijloacelor existente pentru finanțarea educației preuniversitare. Totodată, nu există „practica” de*

a încerca utilizarea finanțării disponibile pentru a contribui la îmbunătățirea calității procesului educațional. Astfel, este asigurată finanțarea cheltuielilor de întreținere a instituțiilor (energia electrică, energia termică, apa, salubritatea, retribuirea muncii etc.) și, în esență, **nimic nu se cheltuie pentru materiale și echipamente destinate să asigure un proces de învățământ de calitate.**

Calitatea studiilor este și mai puțin respectată în școlile publice din mediul rural sau orașele mici. Cum Statul garantează învățământul în limba română în mun. Comrat din UTAG, cu o populație de circa 23 mii oameni, în care există de mai mulți ani doar o singură instituție școlară publică cu predare în limba română, cu săli de studii improvizate în sala de sport sau cantină, și care nu poate asigura accesul la studii a tuturor doritorilor?!² Cum Statul asigură dreptul de a alege limba de educare și instruire (art.35 al.2 și 3 din Constituție), când nici studiile în limba de stat nu le poate asigura?! În asemenea situații încurajarea inițiativei private apare a fi unica soluție care se înscrie în mecanismul de finanțare a învățământului reglementat de Codul Educației.

Deci, chiar și în formula actuală de finanțare a învățământului general, care de altfel este una progresistă, **calitatea învățământului în multe instituții publice de învățământ general nu este pe deplin asigurată, în condițiile în care dreptul părinților/elevilor de a-și alege școala – este restricționat.**

➤ **Dreptul părinților.** Omisiunea de finanța copiii care merg în școli preuniversitare private și de a reglementa în mod clar acest domeniu restrânge **dreptul părinților de a-și educa copiii în conformitate cu convingerile lor religioase și filozofice** (art. 2 din P. 1) și **dreptul prioritar al părinților de a alege sfera de instruire a copiilor**, garantat de art.35 al.9 din Constituție, prin a alege școala cea mai potrivită și care răspunde cel mai mult intereselor și capacităților copilului.

➤ **Educația – serviciu public deosebit.** CtEDO a subliniat, că nu poate trece cu vederea faptul că, **spre deosebire de alte prestații asigurate de serviciile publice, instruirea/învățământul este un drept care beneficiază de protecție directă în temeiul Convenției.** Este, de asemenea, un tip foarte special de serviciu public, unul din cele mai importante servicii într-un Stat modern (*G.L. c. Italiei*, no 59751/15, hotărâre din 10.09.2020, §49), care nu numai că este în beneficiul direct al celor care îl utilizează, dar îndeplinește și funcții sociale mai largi (*Velyo Velev v. Bulgaria*, §33). Într-adevăr, Curtea a avut deja ocazia să sublinieze că într-o „societate democratică, dreptul la educație ... este indispensabil pentru promovarea drepturilor omului [și] joacă ... un rol fundamental ...” (*Ponomaryovi v. Bulgaria*, no. 5335/05, ECHR 2011 § 55).

Un **stat nu se poate exonera de obligațiile sale față de minori în școlile primare prin delegarea acestor atribuții către organisme private** sau persoane fizice (a se vedea *Costello-Roberts*, § 27; a se vedea, de asemenea, mutatis mutandis, *Storck c. Germania*, nr. 61603/00 , § 103, CEDO 2005; *O’Keeffe v. Ireland, MC*, 28 January 2014, §150). Statul are o obligație pozitivă de a proteja elevii atât din școlile de stat cât și din cele private împotriva relelor tratamente (*O’Keeffe v. Ireland*, 28 January 2014). Mai mult, **statul este responsabil pentru școlile publice, dar și private** (*Kjeldsen, Busk Madsen și Pedersen v. Danemarca*). În cauza *Kjeldsen, Busk Madsen și Pedersen*, în care reclamantii s-au plâns de faptul că copiii lor nu puteau fi scutiți de cursul obligatoriu

² <https://unimedia.info/ro/news/f81b3e499c1b691d/singurul-liceu-cu-predare-in-limba-romana-din-comrat-finantat-de-guvernul-romaniei-pentru-construcția-unui-nou-bloc-parintii-revoltati-dupa-ce-adunarea-populara-gagauza-a-votat-impotriva-proiectului.html>

de educație sexuală în școlile publice, ceea ce era contrar convingerilor creștine ale părinților, CtEDO a constatat ne-violarea art.2 P.1 **doar** din considerentul că ” În ancheta sa cu privire la încălcarea articolului 2 (P1-2), Curtea nu poate uita totuși că funcțiile asumate de Danemarca în ceea ce privește educația și predarea includ acordarea de asistență substanțială școlilor private. Deși recurgerea la aceste școli implică părinții în sacrificii care au fost menționate în mod justificat de către solicitanți, soluția alternativă oferită constituie un factor care nu ar trebui ignorat în acest caz.” Astfel, Curtea a constatat lipsa violării art.2 P.1 doar din considerentul că reclamanții au avut acces la școlile alternative private, acces asigurat prin finanțarea studiilor, în cvazi-totalitate, de către Stat. De menționat că în acest caz CtEDO a constatat că Statul Danez acorda subvenții școlilor private în mărime de 85 % din necesitățile de funcționare (slariile învățătorilor și ale administrației, cheltuieli de mentenanță, asigurare, servicii comunale etc.), cheltuieli de transport în mare parte acoperite pentru elevi, precum și împrumuturi privilegiate din partea Guvernului pentru construcția sau reparația clădirilor școlilor (Kjeldsen §18).”

În cazul Republicii Moldova, situația din toată perioada independenței atestă faptul că autoritățile publice pur și simplu s-au debarasat de obligațiile sale față de o parte a populației școlare - elevii în școlile primare și secundare private, prin delegarea acestor atribuții, - a serviciului public către organisme private, fără a le susține în careva mod!

- **Obligația de a plăti impozite și Încălcarea dreptului la egalitate/ de a nu fi discriminat părinților.**

Pentru a fi în prezența unei încălcări a articolului 16 din Constituție ar trebui ca persoanele aflate în situații similare sau comparabile să fie supuse unui tratament diferențiat și discriminatoriu. Pentru ca o diferență de tratament să nu fie considerată discriminatorie, aceasta trebuie să urmărească un scop legitim. Pentru a respecta art. 16 din Constituție și art. 14 CEDO, **existența unui scop legitim este insuficientă**. De asemenea, diferența de tratament trebuie să fie **proporțională**.

Potrivit art.58 al.1 din Constituție cetățenii au obligația să contribuie, prin impozite și prin taxe, la cheltuielile publice. Toți părinții contribuie în măsură egală prin impozite plătite în bugetul de stat la finanțarea învățământului. Prin aceste impozite plătite de părinții, a căror copii merg în școli private de învățământ general, sunt întreținute școlile publice de învățământ general. Părinții, a căror copii merg în școli private, spre deosebire de părinții, a căror copii merg în școli publice, plătesc taxe de studii și nu beneficiază de serviciul public gratuit al educației, în calitate de contraprestație pentru impozitele plătite. Astfel, serviciul public al educației ar trebui să fie ori gratuit pentru toți părinții, fie contra plată pentru toți părinții fără deosebire.

Potrivit al.2 art.58 din Constituție sistemul legal de impuneri trebuie să asigure așezarea justă a sarcinilor fiscale. În hotărârea **din 9 iulie 1969 (2 BvL 20/65) Curtea Constituțională Germană a statuat: ”3. a) [...] Legiitorul este obligat să se supună principiului fiscalității echitabile, ce decurge din art. 3 alin. 1 GG (BVerfGE 13, 181 [202]). Aplicarea acestei norme din drept fundamental se întemeiază întotdeauna pe comparația unor situații de viață, niciodată identice în totalitatea elementelor, ci doar în ceea ce privește anumite elemente. Îi revine de principiu legiitorului dreptul de a decide care elemente ale situației de viață, ce**

urmează a fi reglementată, sunt criteriile esențiale pentru aplicarea tratamentului egal sau inegal (BVerfGE a. a. O.).

Legiuitorul dispune de o libertate largă de apreciere îndeosebi în privința exploataării surselor de impozite și taxe. Această libertate încetează abia acolo unde tratamentul egal sau inegal al situațiilor de fapt reglementate nu mai este compatibil cu o viziune orientată spre ideea echității, adică acolo unde lipsește un motiv plauzibil pentru tratamentul egal sau inegal aplicabil.

După cum s-a menționat, principiul ”banii urmează elevul” de finanțare a învățământului și studiilor nu funcționează în raport cu părinții/elevii care își fac studiile în instituțiile preuniversitare private.

În speța noastră, Statul nu finanțează studiile elevilor din instituțiile preuniversitare private doar cu scopul de a face economii în bugetul de stat, ceea ce este discriminator în raport cu acești copii și părinții lor care plătesc impozite, inclusiv pentru finanțarea serviciului public al învățământului, de rând cu părinții ai căror copii sunt școlarizați în școli publice. Susținem, că eventualele restricții bugetare ar trebui să aibă un impact echivalent asupra ofertei de formare atât pentru elevii din instituțiile preuniversitare publice, cât și din cele private.

Menționăm, că potrivit art.19 al.2 al Legii nr.121 din 25.05.2012 sarcina de a proba că faptele nu constituie discriminare revine pârâtului. În rezultat, omisiunea din partea pârâtului de a răsturna prezumția discriminării prin probe concrete va însemna existența unei situații de discriminare efectivă.

➤ Pluralismul prin alternativă și segregarea.

Distribuția inegală a elevilor din diferite pături sociale între școli este o problemă de îngrijorare pentru factorii de decizie din întreaga lume.

Potrivit al.1 și 2 art.38 Codul educației (Alternativele educaționale) Statul garantează dreptul la educație diferențiată în baza pluralismului educațional prin admiterea alternativelor educaționale în sistemul național de învățământ; Alternativele educaționale, publice și private, se înființează cu aprobarea Ministerului Educației, Culturii și Cercetării, conform legislației în vigoare.

Garantarea alternativelor educaționale nu are nici o valoare, dacă nu este însoțită de măsuri statale de valorificare practică a acestui drept. În lipsa a astfel de măsuri art.35 al.5 din Constituție și al.1 și 2 art.38 CE rămâne o ficțiune, declarație frumoasă a unui drept teoretic și iluzoriu. **Statul trebuie să asigure și să păstreze pluralismul în sânul sistemului sau școlar și aceasta se începe de la școlile publice; un sistem, care nu include decât școli publice, nu poate satisface toate exigențele unui pluralism veritabil** (Raport la Rezoluția APCE 1904 (2012), Comisia APCE pentru cultură, știință, educație și mass-media, p.14).

În cazul *Konrad și alții v. Germania* (dec.), CtEDO a respins ca fiind în mod vădit nefondată o plângere privind pretinsa încălcare a dreptului la educație, manifestată prin refuzul autorităților de a permite părinților să-și educe copiii acasă, considerând că este în conformitate cu propria sa jurisprudență privind importanța pluralismului pentru democrație raționamentul instanțelor interne (germane), care au subliniat interesul general al societății în evitarea apariției unor societăți paralele bazate pe convingeri filosofice separate, cât și

importanța integrării minorităților în societate – interese ce pot fi promovate prin asigurarea pluralismului în educație.

Pe de altă parte, Statele au **obligația pozitivă de a lua măsuri pozitive eficiente împotriva segregării** (*Lavida și alții c. Greciei*, § 72, 73). Convenția UNESCO din 14.12.1960 privind lupta împotriva discriminării în domeniul învățământului califică **măsurile discriminatorii ca fiind cele menite să stabilească sau să mențină sisteme sau instituții de educație separate pentru persoane sau grupuri**. Potrivit art.1 din Convenție **”1. În sensul prezentei Convenții, termenul de „discriminare” cuprinde orice distincție, excludere, limitare sau preferință care, întemeiată pe rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau altă opinie, origine națională sau socială, situație economică sau naștere, are drept obiect sau ca rezultat suprimarea sau alterarea egalității de tratament în ceea ce privește învățământul și mai ales: c) sub rezerva celor stabilite în articolul 2 al prezentei Convenții, instituirea sau menținerea unor sisteme sau instituții de învățământ separate pentru persoane sau grupuri;”**

Potrivit art.2 al Convenției UNESCO din 14.12.1960, **”în cazul când sunt admise de către stat, ... nu sunt considerate că ar constitui discriminări c) crearea sau menținerea de instituții de învățământ particulare dacă aceste instituții au drept obiect nu asigurarea excluderii unui grup oarecare, ci sporirea posibilităților de învățământ pe care le oferă puterea publică, dacă funcționalitatea lor corespunde acestui țel și dacă învățământul predat este conform cu normele care ar fi putut fi prescrise sau aprobate de către autoritățile competente în special pentru învățământul de același grad.”**

Segregarea socială este de interes din mai multe motive. Dacă performanța copiilor la școală depinde de colegii lor, **niveluri mai ridicate de segregare socială duc la o inegalitate mai mare în realizările academice și, prin urmare, la o inegalitate mai mare în rezultatele vieții ulterioare. Segregarea excesivă amenință, de asemenea, coeziunea socială.** Segregarea excesivă a școlilor conturează în societate doar două tipuri de familii: avantajate și dezavantajate. Considerații ce țin de calitatea studiilor vor motiva familiile dezavantajate să-și trimită copiii să-și facă studiile în școlile care servesc copiilor avantajați. Însă, constrângeri ce țin de costul studiilor sau transportarea copiilor determină părinții să renunțe la aceste planuri.

În lipsa unor intervenții concrete și active din partea Statului/decidenților politici în procesul alegerii școlii de către părinți – acțiuni pozitive de realizare a dreptului la educație, familiile dezavantajate în asemenea societăți au șanse minime de a merge la școli bune, dotate, cu programe școlare adaptate nevoilor copiilor lor.

În cazul situației Republicii Moldova, măsurile și omisiunile autorităților publice, chiar și în lipsa unei intenții discriminatorii, creează condiții și se transformă în rezultat și ca efect ca accesul în școlile private să depindă de posibilitățile economice ale părinților, favorizând separarea unor grupuri de persoane. **Statul trebuie să evite ca dreptul la libertatea alegerii educative să devină un mijloc pentru o elită socială și economică de a-și consolida dominarea societății, rezervându-și cele mai bune școli și universități** (Raport la Rezoluția APCE 1904 (2012), Comisia APCE pentru cultură, știință, educație și mass-media, p.13).

Legea SUA din 1964 cu privire la drepturile civile, care a pus capăt segregării în locurile publice, a consacrat în legislație distincția dintre „segregare” și „dezechilibru rasial”, primul termen însemnând segregarea *de jure*, iar ultimul termen devenind sinonim cu segregarea *de facto*, sau segregare care nu își are originea în lege. **În RM, legislația stimulează o segregare de facto în școlile private în funcție de stautul social al părinților, situație în care Statul trebuie să stimuleze contrariul – mixul în școli între elevi din diverse păături sociale.** Unica schema de desegregare a școlilor care se încadrează în standardele constituționale este cea care funcționează – în cazul nostrum legislația stimulează contrariul.

La capitolul segregării și pluralismului – putem conchide că autoritățile Republicii Moldova prin omisiunea adoptării cadrului normativ necesar, precum și prin împiedicarea expresă a autorităților publice locale de a transfera banii care trebuie să urmeze elevii spre școli private, în care aceștia sunt școlarizați, – nu și-au onorat **obligația pozitivă de a lua măsuri pozitive eficiente împotriva segregării (Lavida și alții c. Greciei) și promovării pluralismului (Konrad și alții v. Germania).**

➤ **Discriminarea școlilor private în raport cu cele publice.**

Potrivit art.14 al.1 Codul Educației **”Procesul de învățământ se desfășoară în baza standardelor educaționale de stat, aprobate de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, indiferent de tipul de proprietate și forma juridică de organizare a instituției de învățământ.”** Deci, pe de o parte, autoritățile Statului obligă instituțiile private de învățământ să activeze în baza standardelor educaționale de stat, îi transferă o parte din obligațiile sale de școlarizare a unei părți a populației școlare din învățământul general, iar pe de altă parte – nu susține nicicum aceste instituții școlare. O asemenea abordare este discriminatorie odată ce art.9 al.3 Codul Educației consacră principiul”Finanțarea de bază a învățământului general se face după principiul "banul urmează elevul", conform căruia resursele alocate pentru un elev sau un copil se transferă la instituția de învățământ în care acesta învață.” **Transferul de obligații de către Stat pe umerii instituțiilor de învățământ private nu poate avea loc fără a fi însoțit de măsuri de susținere financiară și de altă natură. Nu trebuie de omis din vedere că instituția școlii generale private este garantată prin normă constituțională, și nu infra-constituțională.**

Aici, pertinente sunt constatările Curții Constituționale Germane din Hotărârea din 1987 privind școlile private din orașul liber și hanseatic Hamburg (§§ 87-94): **”Garanția școlii private BVerfGE 75, 40 (61) BVerfGE 75, 40 (62) ca instituție își asigură constituțional existența și o realizare corespunzătoare caracterului său individual. O caracteristică a școlii private este aceea că oferă lecții care sunt auto-dependente și proiectate, în special în ceea ce privește obiectivele educaționale, baza ideologică, metoda de predare și conținutul didactic. Respingerea unui monopol școlar de stat exprimat prin aceasta conține, de asemenea, decizia care corespunde ordinii democratice fundamentale libere împotriva discriminării școlilor alternative echivalente în raport cu școlile de stat doar datorită diferitelor lor forme de educație și conținut (cf. BVerfGE 34, 165 [197 f.]). (§87).**

a) **Libertatea școlilor private are în vedere angajamentul Legii fundamentale față de demnitatea ființei umane (Art. 1 Abs. 1 GG), pentru dezvoltarea liberă a personalității și responsabilitate personală (Art. 2 GG), față de libertatea religiei și a conștiinței (Art. 4 GG), neutralitatea religioasă și ideologică a statului și a drepturilor naturale părintești (art. 6, paragraful 2, teza 1, GG). Starea legii fundamentale corespunde acestor**

principii, care ar trebui să fie deschise pentru diversitatea obiectivelor educaționale și conținutul educațional și nevoilor cetățenilor săi, în forma adecvată personalității lor proprii și a copiilor lor din zona educațională a școlii. De asemenea, ea ține cont de instituiția școlii private garantate constituțional prin articolul 7 alineatul (4) teza 1 din Legea fundamentală. Cu toate acestea, statul nu se poate retrage doar prin a permite simpla funcționare a școlilor substitutive private. Mai degrabă, el trebuie să le ofere posibilitatea de a se autorealiza în funcție de individualitatea lor. Fără autodeterminare în sfera școlii, dreptul de a înființa școli substitutive private rămâne lipsit de sens. În condițiile prevăzute de constituție, o astfel de autodeterminare nu este posibilă fără sprijinul statului. (§89).

b) Având în vedere nivelul ridicat de costuri care există astăzi, școlile private nu mai sunt în măsură să îndeplinească simultan și permanent toate cerințele de licențiere enumerate la articolul 7... din Legea fundamentală.

Posibilitatea autofinantării prin colectarea de taxe școlare, care practic acoperă costurile, este practic eliminată de la școlile private alternative de articolul 7, paragraful 4, clauza 3, clauza 2 din legea fundamentală, deoarece acestea - de asemenea, având în vedere scutirea de taxele școlare în școlile publice - înseamnă că elevii sunt „separați în funcție de structura de proprietate a părinților” ar fi „cel puțin” „încurajate”. Legea fundamentală a dorit să evite dezvoltarea școlilor private alternative în direcția unui fel de „școli de clasă sau plutocrat” (cf. discuția din comisia principală, HAStenBer. P. 558 și urm.). Prin urmare, nu este suficient dacă autoritățile școlare acordă burse de școlarizare numai pentru copiii supradotați sau deosebit de săraci în cazuri excepționale, mai ales că aceștia le pot finanța doar pe cheltuiala celorlalți studenți. (§91).

...o comparație cu sistemul public este decisivă. Școala privată trebuie să fie în general accesibilă, nu în sensul că, la fel ca școala publică, trebuie să accepte fiecare elev dacă sunt îndeplinite cerințele generale, ci în sensul că poate fi frecventată în principiu indiferent de situația economică.

Prin urmare, la interpretarea articolului 7 alineatul (4) teza 3 din Legea fundamentală, important este „faptul că participarea la școala privată nu este rezervată unui grup preferat din punct de vedere economic. (§92).

Libertatea în sistemul școlar, garantată la articolul 7 alineatul (4), teza 1 din Legea fundamentală, poate fi de fapt realizată și oferite drepturi egale pentru toți părinții și elevii numai dacă acest lucru este deschis fundamental tuturor cetățenilor, indiferent de circumstanțele financiare personale. Pentru ca articolul 7, paragraful 4, teza 1 din Legea fundamentală să nu se transforme într-un drept fundamental individual fără folos de a înființa școli alternative inexistente și într-o garanție instituțională inutilă, această normă constituțională trebuie înțeleasă în același timp ca o obligație a legiuitorului de a proteja și promova școlile alternative private.

c) Această obligație de promovare este, de asemenea, dezvăluită și justificată prin conținutul Statului social al articolului 7 alineatul (4) din Legea fundamentală. (§95).

Acest lucru garantează cadrelor didactice care lucrează în școlile alternative un mod de trai garantat din punct de vedere legal și economic, deși în primul rând în interesul unei pregătiri egale pentru elevi. Dacă aceste obiective în sistemul școlar privat nu mai pot fi atinse din cauza nivelului ridicat al costurilor – lucru general acceptat, de asemenea, asociat și cu îmbunătățirea generală a condițiilor de trai - atunci apare o obligație a Statului social. Indiferent dacă aici trebuie să se țină cont de faptul că școlile alternative private, după cum a arătat Curtea Administrativă Federală de mai multe ori în jurisprudența sa privind finanțarea școlilor private,

deja prin propoziția 2 de la articolul 7 alineatul (4) GG presupunea funcția de „substituire” pentru a salva statului propriile cheltuieli (financiare) și, astfel, - scutirea bugetelor publice, nu are nevoie de un răspuns final. Obligația statului de a proteja școlile alternative private nu se justifică în primul rând prin acest fel de rambursare a cheltuielilor pentru îndeplinirea sarcinilor de stat (suverane) de către persoane private, ci în promovarea co-îndeplinirii independente a sarcinilor generale (publice) educative. Statul trebuie să garanteze pluralismul școlar împotriva pericolului care vine de la el-însăși, astfel încât să neutralizeze efectul de la degradarea acestui pluralism, bazat pe propriile fișiere, prin finanțarea de către stat.... (§96).

O astfel de obligație specială (de compensare) se aplică nu numai pentru compensarea cerințelor create de articolul 7, paragraful 4, tezele 3 și 4 din Legea fundamentală, ci și pentru o înăsprire continuă a cerințelor de echivalență... statul trebuie să se asigure că realizarea obiectivelor sale educaționale și socio-politice nu se face din contul viabilității sistemului școlar privat de alternativă.

2. Obligația Statului de a proteja declanșează o obligație de a acționa doar dacă existența sistemului școlar substitutiv ca instituție ar fi în mod evident pusă în pericol (a se vedea, de asemenea, BVerfGE 56, 54 [81] cu detalii suplimentare).

Dacă datoria statului de a proteja se bazează în principal pe incapacitatea de a exercita de fapt dreptul la libertate, îndeplinind în același timp toate condițiile de aprobare, adică, în esență, pe imposibilitatea autofinanțării școlilor alternative private, existența nevoilor din partea acestora este o condiție indispensabilă pentru o obligație de subvenție. Aastăzi, Nevoia generală a școlilor private alternative este o constatare confirmată empiric; de fapt, toate țările au luat în considerare acest lucru, deși în moduri diferite. Legiuitorii de stat sunt liberi, în limitele libertății lor creative, să-și condiționeze finanțarea suplimentară de nevoia specifică de ajutor a fiecărui furnizor de școli private...

Dacă se bazează pe costurile sistemului școlar public, acest lucru nu este obiectabil, deoarece școlile alternative nu pot pretinde să primească echipamente mai bune decât școlile publice comparabile. Deoarece datoria de a proteja se bazează pe garanția constituțională a școlilor private, adică în promovarea libertății individuale, este, de asemenea, firesc ca fiecare furnizor de școli alternative să ofere o contribuție personală adecvată și nu, de exemplu, riscul antreprenorial general, în special în concurență cu alte școli private și, de asemenea, cu școli publice echipate comparabil.

Într-o anumită măsură, Statul concurează cu el însuși promovând sistemul școlar alternativ, deoarece fiecare elev care frecventează o școală alternativă privată refuză oferta de a urma o școală publică condusă de stat. Dar asta nu poate însemna că statul ar trebui să acorde preferință școlilor alternative în detrimentul școlilor sale. Dimpotrivă, obligația legiuitorului rămâne să nu neglijeze traiul școlilor alternative private în favoarea preocupărilor mai puțin importante ale sistemului școlar public.

...eforturile fiscale de a economisi cheltuieli nu sunt, în general, suficiente pentru a justifica un tratament diferențiat al diferitelor grupuri de oameni (§116).

d) În cele din urmă, este incompatibil cu principiul egalității dacă fondurile publice limitate disponibile pentru sistemul școlar sunt într-un final distribuite în așa fel încât în școlile publice generale din Hamburg, 93

% de elevi beneficiază de educație generală gratuită, alte 6,4% de elevi merg la așa-numitele școli confesionale și ideologice care beneficiază de multe subvenții și unde educația este în mare parte gratuită, în timp ce restul de 0,6% din toți elevii, care au ales una dintre celelalte școli alternative, să finanțeze o mare parte din costurile lor de pregătire prin plata taxelor școlare pentru a face economii pentru vișterea statului... Acest nivel diferit de finanțare obligă școlile alternative cu fonduri reduse, în rezultatul practic, să ridice (să mențină) neconstituțional de ridicate - separarea elevilor în funcție de structura de proprietate a părinților care promovează - taxele școlare și să plătească insuficient profesorii. (§118)."

Constatările CCG facute mai mult de 30 ani în urmă în hotărârea precitată sunt pentru Republica Moldova și mai valabile astăzi decât atunci pentru Germania.

Republica Moldova - Stat social. Ca și în cazul Germaniei, demnitatea umană, ne-discriminarea și "Statul social" de asemenea fac parte din valori de rang constituțional. În Hotărârea nr. 27/2011 Curtea a reținut că "un atribut al statului de drept constituie caracterul său social, cunoscut în doctrină sub denumirea de stat providențial (Welfare State). Art.1 din Constituție, printre caracterele de bază ale statului Republica Moldova, nu consacră expres caracterul său social, însă el decurge din art.126, care stipulează bazele economiei: „Economia Republicii Moldova este economie de piață, de orientare socială [...] Caracterul social al statului presupune instituirea unui sistem politic, care ar permite adoptarea unor măsuri adecvate pentru redistribuirea bunurilor conform principiilor echității sociale, astfel încât toți membrii societății să posede un minim garantat. " (§42, 43).

În Europa, doar unele țări din estul continentului precum Rusia sau Ucraina nu oferă sprijin învățământului școlar privat, țările Uniunii Europene mergând în direcție opusă, și anume în direcția descrisă de Curtea Constituțională Germană. În HCC nr.24/2014 (Acordul de Asociere RM-UE) Curtea a statuat "Declaratia de Independență a marcat ruptura cu spațiul valoric totalitar sovietic și reorientarea noului stat independent spre spațiul valoric democratic european. Aspirațiile Republicii Moldova de a stabili relații în toate domeniile de interes comun cu țările europene și orientarea spre spațiul valoric democratic european au fost consfințite în actul de constituire a statului. Astfel, în sensul Declarației de Independență și articolului 1 din Constituție, orientarea spre spațiul valoric democratic european este un element definitoriu al identității constituționale a Republicii Moldova." (§ 62, 63).

În baza celor expuse,

SOLICITĂM:

1. Declararea neconstituționalității golului/vacuumului normativ din al.2 art.9, al.3 și 4 art.38, al.4 art.143, al.1 art.145, art.152 lit.a), art.157 lit. b) și c) Codul Educației, creat prin omisiunea Statului (Guvernului) de a adopta cadru normativ (pachetul standard de servicii educaționale ș.a.) care ar asigura finanțarea din partea Statului a instituțiilor private de învățământ, a părinților, elevilor din învățământul preșcolar, primar, gimnazial și liceal privat, în măsura finanțării școlilor publice, ca fiind contrar art. 35 (dreptul la învățământ), art.16 (Egalitatea), art.1 al.3 (Statul Republica Moldova), art.20 al.2 (Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle), art.126 (Economia) din Constituție;

2. Declaraarea neconstituționalității sintagmei "instituțiilor publice" din art. 144 al.2 Codul Educației "Autoritățile administrației publice locale și ale UTA Găgăuzia asigură finanțarea instituțiilor publice de învățământ general în baza costului standard per copil sau elev, în volum ce asigură respectarea standardelor educaționale de stat, în modul stabilit Guvern.", - ca fiind contrară art. 35 (dreptul la învățământ), art.16 (Egalitatea), art.1 al.3 (Statul Republica Moldova), art.20 al.2 (Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle), art.126 (Economia) din Constituție;

3. Declaraarea neconstituționalității art.143 al.3 Codul Educației "Finanțarea instituțiilor de învățământ private se efectuează din sursele fondatorilor și din taxele de școlarizare" în măsura în care nu prevede finanțarea din partea Statului – ca fiind contrar art.1 al.3 (Statul Republica Moldova), art.20 al.2 (Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle), art. 35 (dreptul la învățământ), art.16 (Egalitatea), art.126 (Economia) din Constituție;

Cu respect,

Vladimir Grosu, avocat

6 aprilie 2021

ÎNCHEIERE

01 octombrie 2021

mun. Chișinău

Judecătoria Chișinău (sediul Centru)

În componență:

Președintele ședinței, judecătorul

Angela Ciubotaru

Grefier

Ișhan Artiomov,

Cu participarea:

Avocatul reclamanților Grosu Vladimir,

Reprezentantul Guvernului Republicii Moldova Sîlnic Alexandra,

Reprezentantul Consiliului mun. Chișinău, Primăriei mun. Chișinău -Cujba Nadejda

examinînd în ședință de pregătirea cauzei către dezbaterile judiciare, cererea avocatului reclamanților Vladimir Grosu cu privire la sesizarea Curții Constituționale de a exercita controlul de constituționalitate a prevederilor alin.(2) art. 9, alin.(3) art. 38, alin.(4) art. 143, alin.(1) art. 145, art. 152 lit.a), art. 157 lit.b) și c) Codul Educației, a sintagmei "instituțiilor publice" din art. 144 alin.(2) Codul Educației și art. 143 alin.(3) Codul Educației,

în cauza civilă la cererea de chemare în judecată depusă de Valeriu Alună, Alexis Alună, Tatiana Agachi, Daria Aghachi, Elena Arsene, Daniel Arsene, Tatiana Blaj, Ana-Maria Blaj, Ionel Blaj, Oleg Braga, Alexandru Braga, Iurie Buruiana, Vlad Buruiana, Natalia Chele-Bratunov, Egor Țurcan, Ala Dogoter, Dragomir-Mihai Dogoter, Anatolii Iurco, Gleb Iurco, Macar Iurco, Inga Rotari, Sabina Alexandrina Rotari, Instituția Privată "Liceul de Limbi Moderne și Management" împotriva Guvernului Republicii Moldova, Primăria mun. Chișinău, Consiliul mun. Chișinău cu privire la constatarea faptului discriminării și repararea prejudiciului moral,

a c o n s t a t a t :

La data de 24 noiembrie 2020 Valeriu Alună, Alexis Alună, Tatiana Agachi, Daria Aghachi, Elena Arsene, Daniel Arsene, Tatiana Blaj, Ana-Maria Blaj, Ionel Blaj, Oleg Braga, Alexandru Braga, Iurie Buruiana, Vlad Buruiana, Natalia Chele-Bratunov, Egor Țurcan, Ala Dogoter, Dragomir-Mihai Dogoter, Anatolii Iurco, Gleb Iurco, Macar Iurco, Inga Rotari, Sabina Alexandrina Rotari, Instituția Privată "Liceul de Limbi Moderne și Management" au sesizat instanța de judecată cu cerere de chemare în judecată împotriva Guvernului Republicii Moldova, Primăria mun. Chișinău, Consiliul mun. Chișinău cu privire la constatarea faptului discriminării și repararea prejudiciului moral.

În cadrul ședinței de pregătirea cauzei către dezbaterile judiciare, avocatul reclamanților Vladimir Grosu a solicitat ridicarea excepției de neconstituționalitate și sesizarea Curții Constituționale privind exercitarea controlului de constituționalitate a prevederilor alin.(2) art. 9, alin.(3) art. 38, alin.(4) art. 143, alin.(1) art. 145, art. 152 lit.a), art. 157 lit.b) și c) Codul Educației, a sintagmei "instituțiilor publice" din art. 144 alin.(2) Codul Educației și art. 143 alin.(3) Codul Educației, care urmează a fi aplicate la examinarea cauzei.

Reprezentantul Guvernului Republicii Moldova Sîlnic Alexandra s-a pronunțat în favoarea admiterii cererii.

Reprezentantul Consiliului mun. Chișinău, Primăriei mun. Chișinău -Cujba Nadejda a susținut cererea.

Audiind participanții la proces, analizînd cererea ultimului în raport cu prevederile procedurii civile privind ridicarea excepției de neconstituționalitate, instanța de judecată conchide de a admite cererea pentru considerentele ce urmează.

Excepția de neconstituționalitate reprezintă o procedură de inițiere de către instanțele ordinare de judecată, la inițiativa părților sau din oficiu, a controlului conformității unei legi sau a unui alt act normativ, cu normele constituționale. Ea reflectă existența raportului triunghiular între partea aflată în proces, instanța de judecată, în fața căreia se invocă neconstituționalitatea, și Curtea Constituțională, chemată să soluționeze excepția de neconstituționalitate, fapt explicat prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016 pentru interpretarea articolului 135 alin. (1) lit. a) și lit. g) din Constituție.

Potrivit articolului 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, Curtea Constituțională exercită controlul constituționalității în cazul existenței incertitudinii privind constituționalitatea *legilor și hotărârilor Parlamentului, decretelor Președintelui Republicii Moldova, hotărârilor și ordonanțelor Guvernului*, în vigoare, care urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze aflate pe rolul instanței de judecată, la cererea participanților la proces sau instanței din oficiu.

Procedura de ridicarea excepției de neconstituționalitate este statuată la art. 12¹ CPC.

Instanța de judecată, reieșind din prevederile art. 12¹ CPC, conchide că cererea avocatului reclamanților Vladimir Grosu privind exercita controlul de constituționalitate urmează a fi admisă, deoarece:

- obiectul excepției invocate se încadrează în categoria actelor reglementate la articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituția Republicii Moldova, fiind întrunită prima condiție de sesizarea Curții Constituționale.
- Avocatul reclamanților Grosu Vladimir, reieșind din prevederile art. 55, 56, 57, 59, 60, 61, 185 alin.(2), 203 alin.(1) CPC, dispune de dreptul procesual de a formula cereri în sensul art. 12¹ CPC, iar instanța de judecată este obligată să asigure posibilități egale, suficiente și adecvate participanților la proces pentru folosirea tuturor mijloacelor procedurale întru susținerea apărării, de a alege modalitățile și mijloacele de apărare, înglobată fiind și cea de a doua condiție - un subiect investit de lege cu acest drept.
- prevederilor alin.(2) art. 9, alin.(3) art. 38, alin.(4) art. 143, alin.(1) art. 145, art. 152 lit.a), art. 157 lit.b) și c) Codul Educației, a sintagmei "instituțiilor publice" din art. 144 alin.(2) Codul Educației și art. 143 alin.(3) Codul Educației, urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei civile la cererea de chemare în judecată depusă de Valeriu Alună, Alexis Alună, Tatiana Agachi, Daria Aghachi, Elena Arsene, Daniel Arsene, Tatiana Blaj, Ana-Maria Blaj, Ionel Blaj, Oleg Braga, Alexandru Braga, Iurie Buruiana, Vlad Buruiana, Natalia Chele-Bratunov, Egor Țurcan, Ala Dogoter, Dragomir-Mihai Dogoter, Anatolii Iurco, Gleb Iurco, Macar Iurco, Inga Rotari, Sabina Alexandrina Rotari, Instituția Privată "Liceul de Limbi Moderne și Management" împotriva Guvernul Republicii Moldova, Primăria mun.

Chișinău, Consiliul mun. Chișinău cu privire la constatarea faptului discriminării și repararea prejudiciului moral;

- analizînd jurisprudența instanței accesibile pe site-ul Curții Constituționale, instanța de judecată constată că anterior Înalta Curte n-a verificat constituționalitatea dispozițiile legale care urmează a fi aplicate la examinarea cauzei pendinte nr. 2-22696/20;

Pentru considerentele enunțate, avînd în vedere întrunirea cumulativă a condițiilor legale sus enunțate, instanța de judecată conchide de a admite cererea în sensul formulat.

În conformitate cu art.12¹, art. 269-270 Cod de procedură civilă, instanța de judecată,

d i s p u n e

Cererea înaintată de avocatului reclamanților Vladimir Grosu cu privire la exercitarea controlului de constituționalitate a prevederilor alin.(2) art. 9, alin.(3) art. 38, alin.(4) art. 143, alin.(1) art. 145, art. 152 lit.a), art. 157 lit.b) și C) Codul Educației, a sintagmei "instituțiilor publice" din art. 144 alin.(2) Codul Educației și art. 143 alin.(3) Codul Educației se admite.

Se remite Curții Constituționale sesizarea întocmită de către avocatul Vladimir Grosu cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate, întru verificarea constituționalității prevederilor alin.(2) art. 9, alin.(3) art. 38, alin.(4) art. 143, alin.(1) art. 145, art. 152 lit.a), art. 157 lit.b) și C) Codul Educației, a sintagmei "instituțiilor publice" din art. 144 alin.(2) Codul Educației și art. 143 alin.(3) Codul Educației.

Încheierea nu poate fi atacată cu recurs.

Președintele ședinței,
Judecătorul

Angela CIUBOTARU